

ΝΟΥΜΑΞ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Ε΄ | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 7 του Οκτώβρη 1907 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρυμός Οικονομολογίας αρ. 4 | ΑΡΙΘ. 264

Μή ζητάς σιά λατινικά πώς θά μιλήσεις καλὰ γερμανικά. Ρώτα τή μάνα στο σπύτι, τὰ παιδιὰ στούς δρόμους, τὸν ἀπλοϊκὸ ἄδρωπο στού παζάρι. Κοίταξέ τους σιὸ στόμα πὼς μιλοῦν κ' ἔτσι γράφει.

ΛΟΥΤΗΡΟΣ

Ὁ καλὸς γραφίης λέει καινούρια πράματα με συνηθισμένες λέξεις.

SCHOPENHAUER

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΙΣΜΟΣ. Ἡ Ἀρρώστη Δούλα (συνέχεια).
ΦΩΤΗΣ ΚΟΥΤΑΛΙΑΝΟΣ. Γράμματα ἀπὸ τὴν Κούταλη.
ΑΡΓΥΡΗΣ ΦΩΤΑΛΙΩΤΗΣ. Ἐνας πρόλογος.
ΓΙΑΓΚΟΣ ΧΑΤΖΗΣ. Ἡ Ρωμισσὴν.
Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ. Θεατρικά. — Τάγγουνα τοῦ Δὸν Ζουάν.
Β. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ. Θεὸς καὶ Γράμματα.
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Αἰμιλία Κούρτελη, Λέαντρος Παλαμῆς, Γιάννης Περγιαλίτης, Σπ. Περούλης.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΑΤΕ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΥΤΑΛΗ

Ἀγαπητέ μου Ταγκόπουλε,

Θά πρότεξες πιστέω τί κατόρθωσα με τὸ περασμένο μου γράμμα (*). Γιὰ πρώτη φορά ἐπιστήμες ἔτσι διαφορετικὲς τὴ μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη, σοῦ τίς παρουσιάζω ζεβγαρωμένες, τὴν ἀστρολογία με τὴ φθογγολογία, τὴ φθογγολογία με τὴ ζωολογία. Καὶ εἶδες πόσο γόνιμα βγήκανε τὰ ζεβγάρια.

Ἐμεῖς ἐδῶ στὰ χωριά τὸν περισσότερο καιρὸ τὸν περνούμε με τὴ φύση τοῦ πετεινοῦ τὸ λάλημα μᾶς ξυπνᾶ πρὶν ἀκόμα γύρουν τᾶστρα, κ' ἡ πρώτη μᾶς ἐγνια εἶναι τὰ ζῶα μᾶς τάγαπημένα. Τὸ μεγάλο Πάνα τονὲ νιώθουμε νὰ ζεῖ γύρω μᾶς. Κ' ἡ φιλοσοφία μᾶς ἔτσι χυτὴ στὴν ἀνοιχτοχωριά, πανζωϊστικὴ, πνυθειστικὴ.

Τίς προάλλες ἔιχα νάνταμῶσω κάποιον σ' ἓνα μακρινὸ χωριό. Ἀργήσα νὰ ξεκινήσω καὶ βραδιάστηκα μπρὸς στού δάσος. Ἡ νύχτα πλάκωνε, ὁ καιρὸς εἴτανε συλλογισμένος, τὸ γαϊδουράκι μου σταμάτησε στοχαστικὰ μπρὸς σ' ἓνα ρυάκι καὶ δὲν ἐνοοῦσε νὰ τὸ περάσει κ' ἐγὼ ἀκίνητοῦσα μαγνητισμένος ἀπὸ τίς ἀνεθμιές, πού ἀδηλοπονοῦσε τὸ βαθιοστόχαστο κρανίον τοῦ ὑποταχτικῶ μου. Τέλος μετὰ ὦρα, πόση, δὲν τὸ ξέρω, βρέθηκε πὼς εἶχαμε στρέψει καὶ πηγαίναμε πίσω κατὰ τὸ σπύτι. Σὲ λίγο μπαίνομε στὴν τοιχογυρισμένη ἀβλή, βρῆκε ὁ γαϊδάρὸς μου τὴν ἡσυχία του στού ἀχουράκι του, κ' ἐγὼ ἀνέβηκα στού γραφεῖο μου νὰ ἐτοιμάσω ἓνα τσαῖ. Τὸ ξέρεις, σοῦ τὸ εἶπα σ' ἓνα ἄλλο μου γράμμα, πόσο ἀγαπῶ τὸ τσαῖ. Δὲν εἶχα ἀκόμα καλοπιεῖ τὸ πρῶ-

το ποτῆρι κ' ἡ ἐνέργεια τοῦ θεϊκοῦ ἀφοῦ ποτοῦ ἄρχισε. Θά τὸ διεῖ; δὰ σὲ λίγο καὶ περιττὰ τὰ ἐγκώμια.

Ὁ νοῦς μου ἄρχισε ν' ἀνκιδέει. Τὴν ἡμέρα μου ἐκείνη, τὴν ἔβλεπα σ' ἓνα ὄραμα. Τὸ δάσος στού σουρούπωμα, τὸ ρυάκι τὸ θολό, τὸ γάδαρο βυθισμένο σ' ἀφαιρεμένες ἰδέες περὶ τρεχάμενα νερά κ' ἐμπόδια ἀνυπερπήδητα, κ' ἐμένα τὸν ἴδιο στὴ ράχη του νὰ χωνέβω τὰ ὑδροστατικὰ καὶ ἀνυπερβατικὰ του φιλοσοφήματα. Καὶ γέλασα μόνος μου. Πόσα καὶ μεγάλα δὲν ἀποφασίζουμε κατὰ τὴ σκέψη καὶ κρίση τοῦ γαϊδάρου μᾶς! Γιατὶ ὅλοι μᾶς, μὴ σὲ μέλει, κ' ἔχουμε τὸ γάδαρό μᾶς.

Μοῦ σερβίρισαν ἓνα δέφτερο ποτῆρι τσαῖ κ' ἐπιπασκ νὰ διαβάσω τῆς «Νέας Ἡμέρας» τὰ τελεφετὰ φύλλα. Πῆρε ἀμέσως τὸ μάτι μου τὰ ἄρθρα γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα καὶ ἄρχισα νὰ τὰ διαβάζω με μεγάλη προσοχή. Μὰ ἡ συνειδητὴ ἀφτὴ ἐργασία δὲ σταθήκε ἀρκετὴ νὰ σταματήσῃ τὴ ροὴ τῆς ἄλλης, πού με τὸ πρῶτο τσαῖ εἶχε πιά ἀρχίσει θαμποσύνειδα νὰ ὀρχατιζέει στὰ ἀπόβαθα τῆς ψυχῆς. Ἐκεῖ ἰδέες, παλιές μισοσθυμένες εἰκόνας, ζωηραίνουσε πάλε σ' ὄραματα, καὶ ὄραματα ζωερά φέβγουνε ἀφίνοντας πίσω τους ἰδέες, σὰν ἀτμίδες ἀπὸ φωτισυρμὲς μακρινουάχτιδες.

Θάχεις πιστέω παρατηρήσει τί δύναμη ἔχει ἡ δράση ἀφτῆ τῆς ψυχῆς, ἡ ἀποσύνειδη; θά στέρεβε ὁ νοῦς, ἂν ἤθελε σταματήσῃ ἡ ἀνάβρα ἀφτῆ. Ἐξήσεις πέρασε πικὸ τὸ μισὸν αἰῶνα καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ ξαναζεῖς τὰ παιδακῆσια σου χροῖα. Παρατηρήματα γεναμένα τότες ἀπαρατήρητὰ σου, τὰ βλέπεις τώρα ξανά σὲ ὄραματα ζωερά. Ζοῦσεσ δίχως νὰ τὴν προσέχεις, δίχως νὰ τὴ σουλογίσειαι τὴ ζωὴ, καὶ ὁμως τὴ γνώριζες, τὴ μάθαινες, τὴ σπούδαζες. Ὁ κόσμος ἔκρουε στὰ αἰσθητήρια, τοῦ ἀνοιγες, ταμλεβες, πλοῦτιζες κ' ἐτοιμάζες δημιουργία κατοπινὴ γιὰ τὴ ζωὴ τὴν καθημερινὴ, τὴν τέχνη, τὴν ἐπιστήμη, τὰ γράμματα, τὴ φιλοσοφία.

Μεγάλοι μουσικοὶ μᾶς λένε γιὰ τίς μελωδίες πού τοὺς ἔρχονται ἀπὸ ποῦ; δὲν τὸ ξέρανε. Μεσα τους, φκιασμένες ἀπὸ μόνες τους, περιμέναμε νὰ χαραχτοῦνε στού χαρτί.

Ἔτσι καὶ στὴν τέχνη τοῦ λόγου. Ὁ Γιαῖτε λίγες μέρες πρὶν πεθάνει, 83 χρονῶ τότες, διηγίεται σ' ἓνα ὠραῖο του γράμμα, τὸ πὼς ἐγινε μέσα του ἡ σύλληψη τοῦ Faust. Νέος νέος ἀκόμα εἶδε μονομιάς τὸ δράμα ἀλάκαιρο νὰ ξετυλίγεται μέσα του σὰν ὄραμα. Στὰχνάρια ἀφτὰ ἀπάνω δούλεβε ἀσκούνταφε γιὰ χρόνια. Σκοῦνταβε μόνο ἐκεῖ πού θεληματικὰ ζητοῦσε ὅ,τι ἰδιόρητα δὲν ἐρχότανε πέρα ἀπὸ τὰποσύνειδα.

Μὰ καὶ στὰ ἔργα τῆς ἐπιστήμης καὶ στοῦ φιλόσοφου τὴ σκέψη πολῦτιμη ἡ συνεργία ἀφτῆ ἡ ἀποσύνειδα.

νεῖδη. Πίος θά τῶλεγε, πὼς ὁ John Stuart Mill σύνθεσε τὸ σύστημα τῆς Λογικῆς του τίς ὥρες πού πήγαινε ἀπὸ τὸ σπύτι στού γραφεῖο; τί ἔκανε ὁ ἴδιος συνειδητὰ καὶ τί γινότανε ὑποσύνειδα; Τὸ δρόμο του ἔβρισκε στὴν πολυκοσμία τῆς Λόντρας μέσα, ἡ τοῦς συλλογισμοὺς καὶ τίς ἐπαγωγές του ἀρμαθιάζει; Καὶ ἄλλοι πόσοι πόσα μᾶς λένε.

Καλοτυχος ὅποιος τὰ πυροφκνία τῆς συνείδησης δὲν τὰ διώχνει, δὲν τὰ σκορπά, τὰ μαζέβει τὰ ψάρια πού ἀνεβαίνουσι ἀπὸ τῆς ψυχῆς τὰ βαθιά νερά.

Κι ὅλη ἐτούτη ἡ πολυλογία, θά μοῦ πεις, τί θέλει ἐδῶ; Χρειαζόμενη καὶ στὸν τόπο τῆς περιμένε.

Διάβαζα λοιπὸν τᾶρθρα τῆς «Ν. Ἡμέρας». Τελιώνοντας τὸ ἓνα ἀπ' ἀφτὰ (ἄρθρο τῆς 123 Ἰουνίου 1907 — Ἡ συνέπεια) μᾶς ἔλεγε ἡ «Ν. Ἡμέρα» «ἢ πρέπει λοιπὸν νὰ σερονομάσεσ ἅσ' τὴ μύτη καὶ νὰ γράφουμε τῶ σκεσῶ τῶ δυναμῶ ἢ νὰ σιρόμεθα ἀπὸ τῆς ρινὸς καὶ νὰ γράφουμεν τῶν σχέσεων τῶν δυνάμεων». Ἡ «Ν. Ἡμέρα» προτιμᾶ τὸ δεύτερον.

Τὸ προτιμᾶ ἀφτὸ δὲν ξέρω πὼς μοῦ φάνηκε σὰ νὰ μᾶς τῶριχνε ἀπὸ ψηλὰ καὶ με καταφρόνια ἡ «Ν. Ἡμέρα». Καὶ νὰ μόλις ἀφίνω τὸ φύλλο ἀπὸ τὰ χέρια, νὰ μπροστὰ μου ζωερά ζωερά ὁ συντάχτης καθάλλα στού γαϊδουράκι του καὶ τὸ γαϊδουράκι του πεσμένο σὲ βαθιά σκέψη μπρὸς στού ρυάκι τῶ σκεσῶ τῶ δυναμῶ. Καὶ σὲ λίγο νὰ ὁ καθάλλας συρόμενος ἀπὸ τῆς ρινὸς ἔστρεψε στὰ παλιὰ του λημέρια, χαρούμενος με τὰ ἀνυπερπήδητα ἐμπόδια, καὶ τ' ἀνυπέβατα ἐπιχειρήματα. Καὶ βλέποντάς τον ἐνοιωσα, παθὸς ἐγὼ, μεγάλη συμπονιά, κ' ἔτρεξα νὰ τονὲ σταματήσω, καὶ τονὲ βοήθησα νὰ πεζέψει, κ' ἔστειλα τὸ γαϊδουράκι του νὰ συντροφίσει τὸ δικό μου, καὶ τὸν πῆρα νὰ τὸν καλοσκαιμίσω, καὶ νὰ τοῦ σερβίρω ἓνα τσαῖ, ἀπὸ καῖνο πού ἔπινα ὁ ἴδιος. Κρυφὴ ἐλπίδα στὴ θαματοουργίᾳ του δύναμη.

Ἀφτὸ λοιπὸν εἴταν ὅλο; Ἡ «Ν. Ἡμέρα» ξεκίνησε γιὰ τὴν ἀλήθεια καὶ τὴ σταμάτησε ἀφτὸ τὸ θολονέρι τῶ σκεσῶ τῶ δυναμῶ; Ὡς τόσο πάντα ἀφτὲς οἱ μεγάλες Δυνάμεις θά μᾶς κόφτουν τὴν ὀρημὴ στού κάθε τίς; καὶ θά μᾶς σέρνουνε ἀπὸ τὴ μύτη! Πάντα οἱ Δυνάμεις πρόφαση καὶ ποτὲ ἡ Ἀδυναμία μᾶς αἰτία!

Ἡ «Ν. Ἡμέρα» τὸ βλέπομε ξεκίνησε γιὰ τὴν ἀλήθεια. Ὅρετὰ λείει στὸν καθένα τὴ γνώμη τῆς δὲ φοβάται νὰ δυσανεστήσει ἀκόμα καὶ τοὺς δικούς τῆς. Ἀρετὴ σπάνιη στὸν τωρινὸ καιρὸ, στὸν τόπο μᾶς, καὶ μάλιστα στὸν Τύπο μᾶς.

Ἡ «Ν. Ἡμέρα» σορὰ καὶ στοχαστικὰ ἐξετάζει τὸ κάθε τι. Δὲν περιορίζεται σὲ γενικότητες καὶ σὲ ἀοριστίες· μπαίνει στὰ καθέκαστα καὶ παντοῦ δείχνει δυσκολίες. Σὰν ἓνας φρόνιμος νοικοκύρης μᾶς λείει. Γιὰ ἰδέτε τί καλά, τί βολές, τί ἐ-

*) Κοίταξε φύλλο 262.